

Kommentar til Ole Christian Liens presentasjon

Indikator for avgangsalder for ikke-uføre

Øystein Hernæs, Frischsenteret

2026-03-20

To indikatorer for avgangsalder

	Median (ikke-uføre)	Gjennomsnittlig
Formål	Skjerming av uføres alderspensjon	Allmenn indikator
Metode	Kohort (følger hvert årskull)	Tverrsnitt (øyeblikksbilde)
Populasjon	Ikke-uføre i jobb ved 61 år	I jobb ved 50 år eller senere
Inkl. uføre?	Nei	Ja
Oppdateres	Sent (>50 % av kullet må ha gått av)	Raskt
Økning	0,9 av 1,8 år (1943–1958-kullet)	1,4 av 1,9 år (2010–2025)
Andel av levealdersøkning	~50 %	~75 %

Måler median avgangsalder kompensasjon for levealdersjustering?

Ikke-uføre har kompensert for ~halvparten av levealdersjusteringen (0,9 av 1,8 år)

Spørsmål 1: median skjuler fordelingsendringer

- Medianen kan være stabil selv om fordelingen endrer seg mye ellers
- F.eks.: økt avgang tidlig (62–63 år) og økt avgang sent (69–70 år) kan gi uendret median
- Spredningsmålene (P10–P90) er ment å bøte på dette, men kompensasjonsberegningen bruker kun medianen

Spørsmål 2: referansepunktet

- Sammenlikning mot 1943-kullet ved uttaksalder 67 år, et system svært ulikt dagens
- 1958-kullet er rikere, har høyere forventet levealder, og har tilgang til fleksibelt uttak fra 62 år
- «Kompensere» er et relativt begrep: pensjonsnivået kan være *absolutt sett* høyere for nyere kull

Atferd eller sammensetning?

Bedre helse / redusert uføreandel i 50- og 60-årene trekker opp gjennomsnittlig avgangsalder og forventet yrkesaktivitet etter 50 år

Konsekvens for median ikke-uføre

- Gruppen av «ikke-uføre» er ikke stabil over tid
- Når uføreandelen faller, inkluderes personer som i eldre kull ville vært uføre
- Retningen er uklar: marginalpersonene kan ha lavere *eller* høyere avgangsalder enn gjennomsnittet

Konsekvens for gjennomsnittlig avgangsalder

- Tar utgangspunkt i folk i arbeid ved 50 år: tilsvarende sammensetningsproblem
- Dersom færre blir uføre før 50, endres hvem som inngår i beregningen

Hva måler avgangsalder, og hva måler det ikke?

Gradvis avgang er utbredt

- Mange kombinerer deltidsarbeid og pensjon i overgangsfasen
- 17-timersgrensen er ett valg blant flere: varianten uten arbeidstidskrav gir ~½ år høyere avgangsalder
- Avgangsalder måler *når* folk slutter, ikke *hvor mye* de jobber frem til da

Gjennomsnittlig avgangsalder er fremoverskuende

- Tverrsnittet antar at nåværende aldersprofil holder seg fremover
- Dersom folk jobber lenger i fremtiden enn dagens eldre, undervurderer indikatoren faktisk avgangsalder

Er «50 %» og «75 %» sammenliknbart?

	Slide 7	Slide 12
Teller	Økning i median avgangsalder, ikke-uføre	Økning i gjennomsnittlig avgangsalder
Nevner	Økning i alder for full kompensasjon (pensjonssystemets regler)	Økning i forventet levealder for 65-åringer
Tid	Kohort (1943–1958-kull)	Kalenderår (2010–2025)
Populasjon	Ikke-uføre i jobb ved 61 år	I jobb ved 50 år
Resultat	~50 %	~75 %

Tre utfordringer med å sammenlikne dem

1. *Kohort vs. kalenderår*: tverrsnittet i et gitt år blander mange kull med ulik atferd
2. *Ulike nevner*: kompensasjonskravet er en pensjonsregel ($\approx 2/3$ av levealdersøkningen); forventet levealder er en demografisk observasjon. Samme atferd kan gi ulike prosenttall avhengig av nevner

3. *Ulik populasjon: ikke-uføre vs. alle i arbeid ved 50*

Vanskelig å tolke mot hverandre, usikkert hva forskjellen betyr

Trenger vi en modell?

Hva indikatorene gjør bra

- Enkel oppfølging over tid
- Grunnlag for politisk rapportering og internasjonal sammenligning
- Spredningsmål (P10–P90) gir informasjon om fordelingen

Hva de ikke kan svare på

- Hvor mye skyldes insentiver vs. helse vs. preferanser?
- Hva ville avgangsalderen vært under andre pensjonsregler?
- Er halvparten kompensert nok?

Konklusjon

Indikatorene er nyttige, men må suppleres med andre analyser

Styrker og svakheter

Median (ikke-uføre)

Styrker

- Kohortbasert: følger individer over tid
- Spesifikk for ikke-uføre
- Inkluderer AAP/dagpenger
- Spredningsmål (P10–P90)

Svakheter

- Forsinkelse (>50 % av kullet)
- Databrudd 2015 (A-ordningen)

- Inkluderer sykepenges
 - Starter ved 61 år
 - Ikke selvstendig næringsdrivende
 - 17-timersgrensen arbitrær
 - Sammensetningseffekter
- Gjennomsnittlig**
Styrker
- Oppdateres raskt
 - Bred indikator
 - Kan brytes ned på grupper
- Svakheter*
- Tverrsnittsbasert
 - Påvirkes av uføreandelen

- Ingen spredningsmål i dag

Speaker notes